

8. Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 877. URL: <https://www.kmu.gov.ua/pras/248607704>

9. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>

10. Сорочинська, Юлія Юріївна. "Поняття та процедура визнання доказів недопустимими у кримінальному провадженні". Thesis, Національний авіаційний університет, 2020. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/44829>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-89>

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАТРИМАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сирота Дмитро Іванович

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук

Кременчуцький національний університет

імені Михайла Остроградського

м. Кременчук, Україна

Повномасштабна війна росії проти України зумовила зміни у функціонуванні державних органів та установ, що обумовило внесення відповідних змін і доповнень до низки нормативно-правових актів. Зокрема, до кримінального процесуального законодавства [1, с. 198].

Так, Законом України: «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14.04.2022 № 2201-IX [2] було розширено повноваження керівника органу прокуратури, у зв'язку з тим, що постанова керівника органу прокуратури могла бути підставою для затримання особи. Крім того, основними особливостями затримання особи під час воєнного стану було збільшення строку такого затримання від сімдесяти двох годин до двохсот шістнадцяти. Також розширення суб'єктів, які уповноважені розглядати клопотання щодо обрання запобіжного заходу до затриманої особи: стаття 211 Кримінального процесуального кодексу України [2] (далі – КПК України) закріплює доставлення затриманої особи лише до суду для розгляду відповідного клопотання, а стаття 615

КПК в попередній редакції, протягом певного часу передбачала, що затримана особа повинна бути доставлена до слідчого судді, суду або до керівника органу прокуратури.

25 серпня 2022 року набрав чинності Закон України № 2462-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану» від 27 липня 2022 року [4], який вкотре вніс низку змін та доповнень до КПК України [3]. Серед таких, зокрема, уточнення порядку затримання особи в умовах воєнного стану (п. 6 ч. 1 ст. 615 КПК України).

Згідно внесених змін, якщо наявні випадки для затримання особи без ухвали слідчого судді, суду, визначені статтею 208 КПК України, або виникли обґрунтовані обставини, які дають підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину, – уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати таку особу. Строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати строк, визначений статтею 211 КПК України: 72 години з моменту затримання. При цьому, якщо в умовах воєнного стану відсутня об'єктивна можливість доставити затриману особу до слідчого судді, суду у строк, передбачений статтею 211 КПК України, розгляд клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу здійснюється із застосуванням доступних технічних засобів відеозв'язку з метою забезпечення дистанційної участі затриманої особи. Якщо затриману особу неможливо доставити до слідчого судді, суду у строк, передбачений статтею 211 КПК України, для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу або забезпечити її дистанційну участь під час розгляду відповідного клопотання, така особа негайно звільняється.

Разом з тим, не слід забувати, що, навіть, в умовах воєнного стану затримання може визнаватися порушенням конвенційних прав людини [5]. Зважаючи на це, як влучно відзначає Т. О. Лоскутов, у положеннях ст. 615 КПК України потрібно регламентувати обов'язковий подальший та максимально швидкий контроль слідчого судді за перевіркою законності затримання підозрюваної особи під час правового режиму воєнного стану. Дослідник наголошує, що в разі невідкладного виконання повноважень слідчого судді прокурором щодо перевірки законності затримання судовий контроль за цим заходом процесуального примусу має бути здійснений автоматично за першої ж можливості. Якщо затримана особа була доставлена до прокурора в обстановці проведення бойових дій, то слідчий суддя повинен здійснити судовий контроль за законністю затримання негайно

за першої ж можливості. Це необхідно для ефективного забезпечення прав і свобод людини у кримінальному процесі в умовах воєнного стану. Такий судовий контроль, на думку науковця, може бути урегульований шляхом використання у кримінальному процесуальному законі словосполучення «негайно при з'явленні першої можливості» [6, с. 419–420, 422]. Наведена пропозиція видається цілком слушною.

Крім того, слушним видається зауваження судді Вищого антикорупційного суду – В. Михайленко з цього приводу [7]. Зокрема, щодо необхідності існування реєстру рішень ухвалених прокурором у порядку статті 615 КПК України, задля забезпечення судового контролю. Адже нині відповідний реєстр справді відсутній. Складно не погодитися, що це призводить до ситуацій, коли слідчий суддя, повертаючись до своїх повноважень на території, де з огляду на реалії воєнного часу у той чи інший час правосуддя не могло здійснюватися, просто позбавлений можливості дізнатися про те, що такі рішення ухвалювалися.

Варто відзначити також інші проблемні аспекти у цій сфері. Так, ухвалою суду першої інстанції від 12 січня 2023 року запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, обраний щодо обвинуваченого (та продовжений ухвалою цього ж суду), постановлено вважати продовженим відповідно до ч. 6 ст. 615 КПК України до вирішення відповідного питання судом, але не більше ніж на два місяці, тобто до 12 березня 2023 року. Дніпровський апеляційний суд на підставі ч. 4 ст. 399 КПК України відмовив у відкритті провадження за скаргою захисника на вказану ухвалу у зв'язку з тим, що апеляційна скарга подана на судові рішення, яке не підлягає оскарженню. Апеляційний суд мотивував своє рішення тим, що місцевий суд згаданою ухвалою не продовжив обвинуваченому запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, а лише ухвалив рішення про неможливість розгляду судом питання щодо продовження тримання під вартою обвинуваченого в порядку, визначеному КПК України. Нормами КПК України не передбачено оскарження зазначеного судового рішення, тому відповідно до ч. 6 ст. 615 КПК України колегія суддів постановила продовжити строк запобіжного заходу до вирішення цього питання судом. У свою чергу, Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду (далі – ККС ВС) скасував ухвалу апеляційного суду та призначив новий розгляд у суді апеляційної інстанції. При цьому, ККС ВС дійшов висновку, що ухвала суду першої інстанції, винесена за два дні до завершення строку дії запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, якою постановлено вважати цей запобіжний захід продовженим відповідно до ч. 6 ст. 615 КПК України у зв'язку з неможливістю розгляду судом питання про продовження строку

тримання під вартою в установленому КПК України порядку, фактично є підставою для подальшого тримання особи під вартою, а тому така ухвала підлягає апеляційному оскарженню [8]. Тобто вбачаються певні проблеми в аспекті правозастосування у сфері кримінального процесуального затримання в умовах воєнного стану у практиці судів.

Отже, реагування українського законодавця на виклики воєнного часу в аспекті регулювання інституту кримінального процесуального затримання шляхом внесення відповідних змін та доповнень є безперечно позитивним кроком стосовно забезпечення належного здійснення кримінального провадження в умовах сьогодення. Утім, як свідчить аналіз безпосередньо внесених змін, а також правозастосування у цій сфері, нині все ще залишається низка проблемних аспектів, які потребують якомога швидшого усунення. Зокрема, й шляхом подальшого удосконалення КПК України.

Література:

1. Салманов О. В. Зміни у правовому регулюванні розслідування кримінальних проваджень під час воєнного стану. *Право і безпека*. 2023. № 2(89). С. 198–206.

2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14.04.2022 № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 №4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4651-17>

4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану: Закон України від 27 липня 2022 року № 2462-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2462-20#Text>

5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

6. Лоскутов Т. О. Правове регулювання кримінального процесуального затримання в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2022. № 70. С. 417–423.

7. EDITORIAL: покладення функції судового контролю на прокурора: як обґрунтовується «відсутність об'єктивної можливості» його здійснення? URL: https://justtalk.com.ua/post/editorial-pokladennya-funktsii-sudovogo-kontrolyu-na-prokurora-yak-obgruntovuetsya-vidсутності-obektivnoi-mozhливості-jogo-zdijsnennya#_ftnref4

8. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 4 липня 2023 року у справі № 212/2688/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112087985>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-90>

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Ткаченко Вікторія Василівна

*здобувач другого (магістерського) рівня освіти
за спеціальністю «Право»*

*Навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання
Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Допит є найпоширенішою слідчою (розшуковою) дією, яку проводять у кожному кримінальному провадженні. Саме від того, наскільки якісно його буде проведено, залежить подальший перебіг досудового розслідування та його ефективність.

У сучасній практиці досудового розслідування є чимало методик проведення допиту. Умовно їх можна розділити на дві групи: ті, що ґрунтуються на обвинувальному підході, і ті, що спрямовані на збір об'єктивної інформації про всі обставини справи. Здійснені дослідження засвідчують, що обвинувальний підхід в Україні переважає. Саме його ми визначаємо як «традиційний» допит. Натомість методи, орієнтовані на збір повної інформації від учасників кримінального провадження, можна об'єднати в спільну групу – процесуальне інтерв'ю [4].

Намагаючись знайти ефективніші й гуманніші способи розслідування кримінальних злочинів, фахівці-практики таких держав, як Австралія, Велика Британія, Канада, Нідерланди, Нова Зеландія, Норвегія [3], використовують різні моделі інтерв'ювання свідків, потерпілих і підозрюваних, що різняться ознаками, гарантіями й ефективністю їх застосування [1, с. 317].

Процесуальне інтерв'ю ґрунтується на принципах міжособистісного спілкування, тобто поваги, етики та прав людини. Така бесіда стимулює співрозмовника до комунікації, а отже, надає можливість слідству зібрати якомога більше необхідної інформації [1]. Упровадження процесуального інтерв'ю замість традиційного допиту є сучасним світовим трендом, воно призначене для підвищення